CRITERII DE ORGANIZARE A JOCULUI ÎN FOTBALUL MODERN*)

de ing. Virgil Economu

În cadrul unei concepții moderne de joc și al sistemului care o materializează, trebuie fixate jaloanele orientative atît pentru acțiunile de atac cît și pentru cele de apărare, ca și pentru executarea loviturilor din fazele fixe. Modul de acțiune și de colaborare a echipierilor constituie prima bază a organizării jocului. Dar, aceasta nu poate neglija nici felul cum fiecare jucător satisface, pe postul său, sarcinile ce decurg din sistemul de joc. Mai mult decît orice, această organizare trebuie să subordoneze acțiunile individuale celor colective.

O trecere în revistă a modului în care unele echipe de prestigiu de pe glob și-au organizat jocul lor este, credem, extrem de instructivă.

Reprezentativa Braziliei a fost aceea care a ilustrat, pentru prima oară, jocul modern în ediția C.M. 1958 din Suedia. Brazilienii au pus atunci marile lor însușiri individuale în serviciul echipei, dînd lumii întregi un etalon de joc, denumit *„sistemul cu patru fundași"*. Modelînd acest sistem în formula 4—2—4, ei i-au conferit acea mare strălucire care i-a așezat timp de 8 ani în fruntea fotbalului mondial. Succesul fulgerător al brazilienilor a făcut ca formula 4—2—4 să fie repede adoptată și de alte echipe (reprezentative și de club).

Dar, cele mai multe din aceste echipe au copiat *mecanic* formula brazilienilor și, neposedînd măiestria tehnică a acestora și jucători de același înalt nivel valoric ca *Pele, Vava, Didi, Zito și Garrincha* nu au putut obține nici pe departe rezultatele dorite.

Reprezentative naționale ca Spania, Italia, R. F. a Germaniei, Elveția au adoptat noul sistem cu patru fundași, ca pretext pentru revenirea la apărările aglomerate. În acest timp, echipa Angliei își menținea formula cu trei fundași. În alte țări, printre care și România, s-a încercat să se adopte sistemul cu patru fundași în spirit creator, modelîndu-l după specificul jucătorilor proprii.

Campionatul mondial din 1962 (Chile) a scos în relief jocul colectiv, dus în spirit ofensiv, de către reprezentativa Cehoslovaciei (ajunsă în finală cu brazilienii), U.R.S.S. (care s-a calificat în sferturi de finală), Iugoslavia (clasată pe locul patru) și Ungaria, a cărei comportare a făcut să ne amintească de vechea „echipă de aur". Bulgaria, deși realizase un scor alb cu Anglia, n-a reușit să treacă de serii din grupă.

Variante

Chiar la ediția C.M. din Chile, echipa Braziliei, înregistrînd o vădită slăbire a potențialului de luptă din partea celor doi jucători de la mijlocul terenului *(Didi și Zito)*, a fost nevoită să facă apel și la sprijinul aripilor, integrîndu-le alternativ în linia intermediară *(Zagalo sau Garrincha)*. Deci, pentru rațiuni de ordin tactic, însăși promotoarea formulei 4—2—4 a organizat jocul în formula 4—3—3, imitată imediat și de alte țări.

În același timp, în cadrul sistemului cu patru fundași, echipa belgiană *Anderlecht* începuse să organizeze *„apărarea în linie cu practicarea jocului la ofsaid"*. Reprezentativele care și-au axat jocul pe formula 4—3—3 au fost: Brazilia, Anglia, U.R.S.S., Ungaria, Spania, Cehoslovacia, Uruguay, Argentina.

Echipele noastre, începînd cu reprezentativele A și de tineret, ca și cele de club (Steaua, Dinamo București, Rapid, Progresul, Petrolul, Steagul roșu etc.) se menținеau formal în prima formulă de bază a variantei 4—2—4, dar nu reușeau să creeze nici tipul de fundaș lateral cu mare aplomb ofensiv, nici să satisfacă exigențele jocului de la mijlocul terenului numai cu doi jucători. Treptat-treptat, ele au început să aducă în linia intermediară, întîi periodic, apoi definitiv, un centru retras sau o aripă retrasă: *Constantin* (Steaua), *Codreanu* și *Năsturescu* (Rapid), *Badea* (Farul), *Nunweiller VI* (Dinamo București).

Sistemul cu „il libero"

În acest timp, echipa Internazionale Milano, sub îndrumarea lui Helenio Herrera, modela un nou sistem de joc, prin care mărea securitatea defensivă cu un fundaș fără adversar — il libero — cu rolul de a acoperi întreaga zonă din spatele fundașilor. „Il libero" sau „măturătorul" s-a extins și la celelalte echipe din Italia și a fost adoptat de către echipele din R. F. a Germaniei, Franța și Portugalia. Și la noi, echipa *Dinamo București* a încercat să adopte formula cu măturător (prin Nunweiller III), în timp ce *C.S.M.S. Iași* aplica mai de mult „apărarea în linie cu acoperire și cu jocul la ofsaid", infuzată echipei de antrenorul ei de pe atunci, C. Teașcă. Dacă această din urmă formulă era axată pe jocul constructiv și pe principiul stăpînirii mijlocului terenului, sistemul cu „măturător" abandona deliberat zona centrală, sub pretextul că numai așa poate prinde în capcană pe adversar. O asemenea modalitate de joc a dus în cele din urmă la epuizarea nervoasă și fizică a jucătorilor italieni, atît din echipa reprezentativă (în C.M. din Anglia), cît și din echipa Internazionale Milano (aceasta a pierdut „Cupa campionilor europeni" în fața lui Celtic Glasgow, ce s-a afirmat prin spiritul ofensiv de care au dat dovadă valoroșii săi jucători, ca și prin extraordinara lor putere de luptă).

Ce s-a petrecut în Anglia?

Cea de-a opta ediție a C.M. din Anglia, a pus și mai mult în lumină necesitatea de a îmbina factorul tehnic cu cel tactic, de a mări capacitatea de rezistență în regim de viteză și de a consolida echipa din punct de vedere moral-volitiv. Totodată, acest campionat a ilustrat valoarea interacțiunii jucătorilor și coordonării compartimentelor spre a găsi, oricînd, soluții pentru situațiile neprevăzute, ivite pe teren.

„A dispărut sistemul unic" scrie N. Petrescu în „Cartea pentru fotbaliștii de mîine" la pag. 156—157. S-au luat episodic, pe

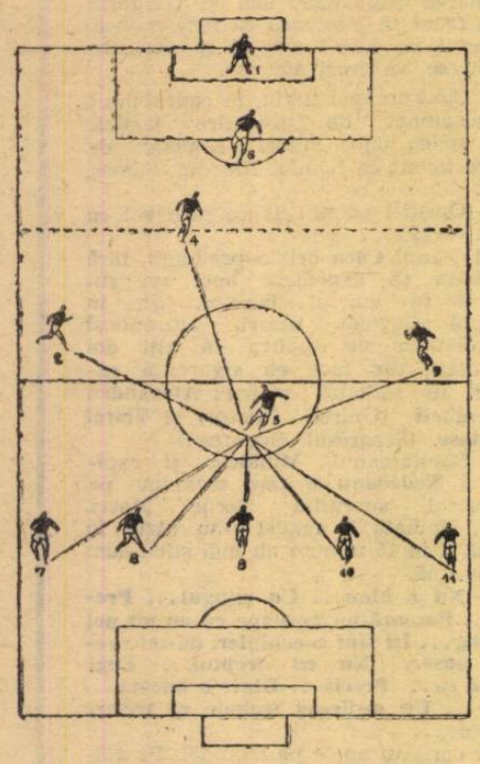

FIGURA 1. **Sistenul cu „il libero"** (jucătorul nr. 6), adoptat de Helenio Herrera pentru echipa Internazionale Milano și răspîndit la numeroase echipe de club și naționale.

parcursul jocului, părți din două sau trei sisteme convenabile echipei. Organizarea jocului a devenit multiformă, arată autorul, pentru ca adversarii să nu-l poată contracara, sau pentru a face față reacției adversarului.

Deci, la C.M. din Anglia, s-a reliefat faptul că nu așezarea își pune amprenta asupra jocului, ci *mișcarea permanentă, clarviziunea și fantezia jucătorilor care, în final, conferă jocului o organizare polivalentă, obținută prin elasticitate și printr-un ritm de joc cît mai derutant.*

Factorii care determină organizarea jocului

Plecînd de la aceste constatări, ne putem da seama că jocul modern solicită, deopotrivă, un înalt nivel al tehnicii individuale și o profundă cunoaștere a tacticii colective, în care jucătorul nu numai că se încadrează, *ci o și creează.*

Execuțiile în viteză, impuse de jocul modern, reclamă în primul rînd o capacitate de efort care trebuie să fie dezvoltată la maximum. De aceea, pe lîngă însușirile proprii tineretului nostru (reflexe prompte, suplețe, rapiditate), trebuie întărite și REZISTENȚA FIZICĂ, element încă deficitar la cei mai mulți jucători de fotbal, în contrast evident cu marea capacitate dovedită de sportivii noștri din alte discipline: handbal, lupte, caiac, canoe, atletism, etc.

După cum am mai arătat, *jucătorii noștri posedă în cel mai înalt grad însușirile cerute pentru practicarea fotbalului modern dintre care esențiale sînt: viteza de reacție, promptitudinea reflexelor. Deci, nu există nici un argument care să pledeze în favoarea jocului static, a contemplativității unora dintre echipieri la acțiunile de atac și de apărare.*

Numai trecînd mingea cît mai neîntîrziat (prin simplă deviere) și cu mare precizie unui coechipier demarcat și bine plasat, imprimînd paselor sensuri cît mai contradictorii, pot fi cîștigate fracțiunile de secundă atît de prețioase în practicarea fotbalului modern, spre a se realiza dislocarea dispozitivului defensiv al adversarului.

Jocul cu ambele picioare și cu capul, driblingul redus la minimum, recomandabil însă în zona de finalizare, cînd fiecare jucător trebuie să-și asume răspunderea acțiunii, precizia pasei ce trebuie efectuată pe jos și la semi-înălțime, dar și pe sus la coechipierii aflați pe această latură a terenului (transversale), executarea rapidă a loviturilor impuse — toate cer un mare și intens volum de muncă în pregătire, pentru a fi finisate cu maximum de viteză și de precizie.

Este necesar numai ca permanenta mișcare impusă fotbaliștilor moderni să nu se efectueze haotic, fără nici o rațiune de ordin tactic.

Nici demarcările, nici jocul de anticipație, nici intercepția nu pot fi realizate decît ca urmare a unui act gîndit și aplicat cu maximum de rapiditate pe teren, spre a înlesni jucătorului sarcina primordială în fotbalul modern: „a fi primul la minge".

Gîndirea tactică

Gîndirea tactică trebuie să fie prezentă atît la inițierea acțiunilor de atac cît și la trecerea, fără nici o întîrziere, în ajutorul apărării proprii, la demarcările ce trebuie făcute, la pasele adresate unui coechipier cît mai bine plasat, ca și la crearea „nucleului ofensiv" (într-o primă fază) și a „plăcii turnante" (în cea de-a doua fază), fără ca ea să lipsească nici din acțiunile de sprijinire reciprocă ale apărării.

Dar, o gîndire tactică profundă este și mai mult necesară fundașilor care aplică „apărarea în linie cu acoperire și jocul la ofsaid". Ea este impusă și mijlocașilor, care, urmînd să acționeze lucid și în atac și în apărare, să schimbe direcțiile de joc și să imprime jocului un ritm susținut, dar și variat, n-ar putea atinge toate aceste obiective fără să posede un foarte larg orizont tactic.

Nici chiar jocul „cu măturător" nu se poate dispensa de un amplu și variat registru de procedee tactice din partea celor chemați să facă dublajul permanent, să realizeze marcajul în zonă combinat cu cel „om la om" (devenit și mai strict în suprafața de pedeapsă) și să suplinească, adeseori, pe apărătorul porții, cînd acesta a fost obligat să iasă din spațiul ei.

De asemenea nici portarul, investit în jocul modern cu rolul de al cincelea fundaș, dar și cu acela de dirijor al întregului dispozitiv defensiv al echipei sale, nu poate ignora procedeele tactice care să-i permită a sesiza prompt poziția adversarului ce amenință poarta, posibilitățile proprii de intervenție în afara suprafeței de pedeapsă și să aprecieze unghiul din care să poată închide calea atacantului care vine cu mingea.

Un factor tot atît de determinant în jocul modern este și cel psihologic, destinat să consolideze suportul de voință și de dîrzenie în luptă al fiecărui fotbalist. S-au văzut cazuri cînd — deși posedă o bună tactică, un larg orizont tactic și o optimă pregătire fizică — unii jucători cad totuși psihic, pe perioade mai scurte (numai un meci sau două) sau chiar pe perioade mai lungi.

Procesul de instruire trebuie, deci, să înglobeze și acțiunea de ridicare a moralului, spre a înlătura toate complexele ivite la jucători, mai ales cînd echipa lor întîlnește un adversar cu un oarecare prestigiu.

Dinamica jocului

Prin elasticitatea pe care o echipă este datoare s-o realizeze în teren, creînd o promptă trecere din atac în apărare și invers, se obține ceea ce numim *o nouă dinamică a jocului.*

Este un adevăr axiomatic că datorită modificării conștiente a ritmului, o echipă poate crea noi și ample posibilități de joc eficient

Formațiile trebuie să presteze jocul într-un tempo susținut, pe care să-l modifice după voie, pentru a fi în posesia unei noi arme tactice de o necontestată valoare

Concluzia este: cu cît nivelul de joc al unei echipe este mai ridicat, cu atît ritmul va putea fi accelerat după voie.

ACCELERAREA RITMULUI ca armă tactică este, actualmente, utilizată în două moduri:

1. De la începutul pînă la sfîrșitul partidei, echipa se străduiește să joace cît mai repede, pentru a ajunge să-și sufoce adversarul (astfel procedează englezii, sovieticii, germanii etc.).

2. Se accelerează ritmul numai în anumite perioade, cînd adversarul dă semne de oboseală sau de derută, pentru ca, prin forțarea jocului să se aplice „lovitura de grație" (brazilienii, în general sud-americanii, ungurii, italienii, spaniolii, bulgarii etc.).

Ambele metode sînt bune dacă ele își găsesc o aplicație logică în joc.

Ritmul derutant poate fi obținut pe teren, ținîndu-se seama de următoarele recomandări:

a) Pasele să fie date la întîlnire (pe poziții viitoare);

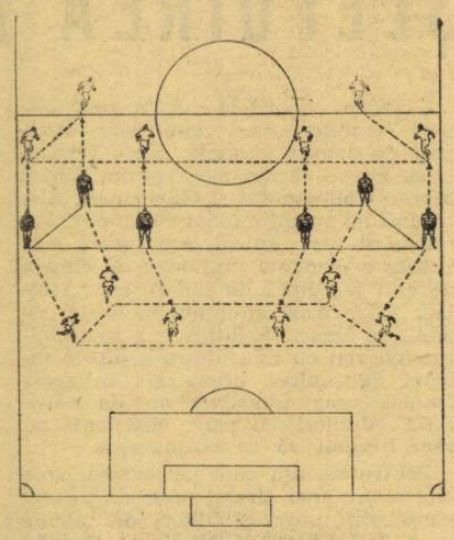

FIGURA 2. **Apărarea în linie cu jocul la ofsaid,** concepută de antrenorul Sinibaldi pentru echipa belgiană Anderlecht.

b) Execuțiile tehnice să fie făcute în viteză (pase fără oprirea mingii, prin preluare sau prin simplă deviere cu piciorul sau cu capul);

c) Marcajul individual să fie combinat cu „apărarea în zonă";

d) „Loviturile impuse" să fie cît mai rapid executate;

e) Să se utilizeze jocul la intercepție și anticiparea fazelor, care contribuie la crearea ritmului alert;

f) Marcările, demarcările și schimburile de locuri să fie realizate într-un tempo viu;

g) Jocul să fie accelerat pe măsura apropierii de poarta adversă;

h) Pentru ca echipa să aibă mingea cît mai mult, fiecare component al ei trebuie s-o țină cît mai puțin;

i) Jucătorul să nu aștepte ca mingea să-i vină la picior, ci să iasă totdeauna în întîmpinarea ei.

**) Din volumul „FOTBALUL MODERN — CE ESTE ȘI CUM TREBUIE SĂ-L JUCĂM?", în curs de apariție la Editura O.N.E.F.S.*